

MINISTERIE VAN DEFENSIE

Militaire Inlichtingen Dienst

Postbus 20701
2500 ES Den-Haag
Telefoon 070 - 3 18 81 88
Telefax 070 - 3 18 79 51

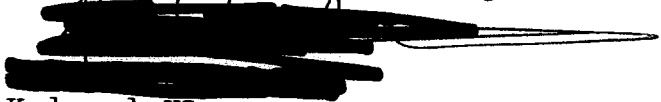
Aan:
Zie Verzendlijst

Uw brief	Uw kenmerk	Ons nummer	Datum
		DIS/93/095/2846	31 augustus 1993

Onderwerp:
Joegoslavië: recente ontwikkelingen
(nr 52/93)

1. Hierbij doe ik U toekomen een notitie over de recente ontwikkelingen in het voormalige Joegoslavië.
2. Zonder bijlage is deze brief ongerubriceerd

Hoofd Militaire Inlichtingendienst
voor deze,
Hoofd Afdeling Inlichtingen

Kolonel-KLu

Bijlagen
één

Bezoekadres
Kalvermarkt 28
Den-Haag

Doorkiesnummer
070 - 3 18 6634

Verzoeken bij beantwoording datum, nummer en onderwerp te vermelden.

[REDACTED]

Verzendlijst behorende bij brief MID nr. DIS/93/095/2846 d.d.
31 augustus 1993

Aan:

Coördinator Verenigde Inlichtingendiensten Nederland

(Secretaris Generaal Ministerie Algemene Zaken)

Hoofd Binnenlandse Veiligheidsdienst

Ministerie van Buitenlandse Zaken

t.a.v. plv DGPZ

Intern:

HMID

HSV

HAI

HMA

HPEA

Archief

[REDACTED]

[REDACTED]

ONTWIKKELINGEN IN DE VOORMALIGE JOEGOSLAVISCHE FEDERATIE

52/93

(Afgesloten 311600 AUG 1993)

Bosnië-Herzegovina

De afgelopen week zijn de parlementen van de Bosnische Kroaten, Serviërs en Moslims bijeen gekomen om zich uit te spreken over de voorstellen van de internationale bemiddelaars Owen en Stoltenberg over de politieke toekomst van Bosnië-Herzegovina. De Moslims hebben inmiddels laten weten dat het ontwerp in zijn huidige vorm niet aanvaardbaar is, maar wel kan dienen als basis voor verdere onderhandelingen. Dit is in overeenstemming met de afwijzing door hun politiek leider Izetbegovic van een verdeling van de republiek in min of meer autonome, volgens etnische criteria gevormde deelrepublieken. Daarnaast hebben Moslim-afgevaardigden opnieuw aanspraken doen gelden op een toegang van de voor hen voorziene gebieden tot de Adriatische Zee en de Donau. Ook eiste Izetbegovic dat de VN zich garant stellen voor uitvoering van het vredesplan.

Ook de bevelhebber van de Bosnische (Moslim-)strijdkrachten, Delic, heeft de voorstellen van Owen en Stoltenberg afgewezen. Hij stelde dat er "substantiële wijzigingen" in zouden moeten worden aangebracht, met name waar het oost-Bosnië betreft. Zoals bekend voorziet het plan in corridors door Servisch gebied die de drie door Moslims gedomineerde steden aan de Bosnisch-Servische grens (Srebrenica, Zepa, Gorazde) met het hart van de aan de Moslims toe te wijzen gebieden in centraal-Bosnië moeten verbinden. Delic stelde dat uitvoering van het plan in zijn huidige vorm tot voortzetting van de oorlog zou leiden.

De Kroaten hebben ook voorbehoud gemaakt bij het voorstel, met name waar het de bepaling van de grenzen betreft, omdat op sommige plaatsen gebieden met een Kroatische meerderheid aan andere bevolkingsgroepen worden toegewezen. Het Bosnisch-Kroatische parlement heeft echter aangegeven het plan desondanks te zullen aanvaarden, als de andere twee bevolkingsgroepen dat ook doen. Overigens hebben de afgevaardigden het afgelopen weekeinde opnieuw de soevereiniteit van de "Kroatische" republiek in Bosnië-Herzegovina onderstreept. Dit is in strijd met de in het plan van Owen en Stoltenberg vervatte soevereiniteit voor de unie van drie deelstaten die Bosnië-Herzegovina zou gaan vormen.

De Bosnische Serviërs hebben het plan aanvaard, hoewel in het parlement groot verzet bleek te bestaan tegen het opgeven van door hen beheerst gebied. Zoals bekend wordt in het ontwerp-plan meer dan de helft van Bosnië-Herzegovina aan de Serviërs toegewezen, maar moeten dezen toch ruim 20% van de door hen bezette gebieden afstaan. Grote druk vóór aanvaarding werd echter uitgeoefend door hun politiek leider Karadzic, die stelde dat het ontwerp-plan de Servische veroveringen grotendeels zou legitimeren en de soevereiniteit van de "Servische" republiek zou bekrachtigen. Vermoedelijk heeft ook de Servische politieke leiding haar invloed aangewend om het plan door het Bosnisch-Servische parlement aanvaard te krijgen; de Servische president Milosevic meent dat aanvaarding van het vredesplan de weg vrij zal maken voor verzachting, zo niet volledige opheffing van de economische sancties tegen "Joegoslavië".

[REDACTED]

Het Bosnisch-Servische parlement heeft echter wèl gestipuleerd dat haar instemming zal worden ingetrokken als "andere partijen" aanvullende voorwaarden stellen. Daarnaast hebben afgevaardigden uit de gebieden die de Serviërs zouden moeten opgeven, aangekondigd dat zij in geen geval aan uitvoering van het plan zullen medewerken. Zij dreigden openlijk met de vorming van een eigen autonoom gebied, dat de strijd desnoods op eigen gezag zal voortzetten.

Vandaag worden in Genève de onderhandelingen over het vredesplan hervat. Geen van de drie partijen heeft aangegeven deze onderhandelingen te willen opgeven. Van ondertekening van het vredesplan door alle bij het conflict betrokken partijen zal echter geen sprake kunnen zijn. Gezien de voortdurende onenigheid over de soevereiniteitskwestie en de grenzen tussen de voorziene deelstaten lijkt een nieuwe onderhandelingsronde vrijwel onvermijdelijk, waarbij compromissen moeilijk te realiseren zullen blijven.

Er zijn aanhoudende meldingen dat de Bosnische Serviërs de afgelopen weken nieuwe eenheden hebben overgebracht naar het noorden van Bosnië-Herzegovina, deels naar de gebieden, die in het kader van de voorstellen van Owen en Stoltenberg zouden moeten worden opgegeven en waar het verzet tegen het vredesplan het hevigst is. Dit wijst erop dat de Serviërs ervan uitgaan dat de huidige besprekingen in Genève geen akkoord zullen opleveren en dat zij zich erop voorbereiden hun posities in en rond de Posavina-corridor verder te verstevigen. Een dergelijk nieuw offensief zou de Moslims onder nog grotere druk zetten alsnog in te stemmen met het vredesplan, te meer daar het aantal meldingen van (militaire) samenwerking tussen Bosnische Kroaten en Serviërs toeneemt. Opmerkelijk is overigens dat een relatief groot aantal van de gemelde Servische troepenverplaatsingen lijkt te worden gedaan met helikoptervluchten, hetgeen het vermoeden onderstreept dat de Serviërs nog steeds verantwoordelijk zijn voor het leeuwedeel van de schendingen van het verbod op militaire vluchten boven Bosnië-Herzegovina.

Kroatië

De situatie rond de UNPA's in Kroatië blijft gespannen. Hoewel ook uit de UNPA's-west en -noord herhaaldelijk wrijvingen en incidenten tussen Serviërs en Kroaten worden gemeld, lijkt de spanning zich met name rond UNPA-zuid toe te spitsen. De pontonbrug bij Maslenica wordt regelmatig door Servische artillerie vanuit de UNPA beschoten. De Kroatische autoriteiten tonen zich in toenemende mate ontevreden met de situatie in deze regio. Ten overstaan van de EG-waarnemersmissie hebben zij onlangs gedreigd beschietingen uit te voeren op belangrijke steden in de UNPA, waaronder Knin, de hoofdstad van de "Servische" republiek in Kroatië. Als reactie hierop hebben Servische functionarissen gedreigd met aanvallen op Zagreb.

Uit meldingen van de EG-waarnemersmissie in Kroatië blijkt dat de Kroatische autoriteiten de verbinding tussen noord- en zuid Kroatië bij het schiereiland Pag hebben gesloten voor alle vervoermiddelen die zwaarder zijn dan twee ton. Doel lijkt te zijn met name het verkeer van UNHCR, UNPROFOR en de EG-missie te dwingen uitsluitend gebruik te maken van de brug bij Maslenica. Mogelijk hoopt Kroatië dat de Serviërs zullen afzien van dergelijke beschietingen als VN-verkeer van de Maslenica-brug gebruik maakt, of dat de VN, geconfronteerd met de Servische agressie, een door Kroatië bepleite, meer actieve opstelling in zullen nemen bij het realiseren van het in het Vance-plan voorziene herstel van het Kroatische gezag over de "Servische" gebieden. Overigens hebben reeds enkele VN-konvoeien geweigerd gebruik te maken van de Maslenica-brug. Deze ontwikkelingen kunnen de betrekkingen van Kroatië en met name UNPROFOR nadelig beïnvloeden.

Het bestuur van de belangrijkste Kroatische oppositiepartij heeft eenheden van het Britse UNPROFOR-bataljon in Bosnië-Herzegovina er openlijk van beschuldigd

[REDACTED]

een massamoord op Bosnische Kroaten te hebben georganiseerd in een dorpje bij Zenica (centraal-Bosnië). Deze beschuldiging is herhaald door de Bosnische katholieke kerk, waartoe vrijwel alle (Bosnische) Kroaten behoren. Deze melding is indicatief voor de toenemende spanningen tussen Kroatische functionarissen en UNPROFOR in zowel Kroatië als Bosnië-Herzegovina. Dit kan de positie van de VN-vredesmacht in beide republieken aantasten. De geciteerde beschuldigingen hebben kennelijk tot doel de Kroatische bevolking tegen UNPROFOR op te zetten en wellicht geweld tegen VN-functionarissen uit te lokken.

In een recent interview voor de Kroatische televisie heeft de leider van de HVO, Boban, de Kroatische president Tudjman aangeduid als "president van alle Kroaten in de wereld". Boban onderstreepte dat hij gehoorzaamheid verschuldigd is aan Tudjman en aan diens partij, de HDZ, die volgens Boban ook het Kroatische militaire en politieke optreden in Bosnië-Herzegovina bepaalt. Hiermee bevestigt Boban openlijk de nauwe banden die er tussen de Kroaten uit beide republieken bestaan. De geciteerde uitspraken maken ook aannemelijk dat de Bosnische Kroaten de voorkeur geven aan politieke eenwording met Kroatië zelf, indien de politieke omstandigheden dat zouden toelaten.

[REDACTED] hebben gemeld dat zij onlangs in Kroatië een gevechtshelikopter van het type MI-24 HIND hebben waargenomen met Kroatische kentekens. Tot op heden zijn er geen aanwijzingen dat Kroatië over dit type gevechtshelikopters beschikt. Wel heeft het land echter het afgelopen jaar, in weerwil van het wapenembargo tegen voormalige Joegoslavische deelstaten, een aantal MI-8/17 HIP-helikopters verworven, vermoedelijk uit of via het GOS. Het is niet volledig uitgesloten dat op analoge wijze sindsdien ook één of mogelijk zelfs meer HINDs zijn gekocht; anderzijds is waarschijnlijker dat de betreffende waarnemers een HIP voor een HIND hebben aangezien. De verwerving van HINDs zou de slagkracht van de Kroatische strijdkrachten aanzienlijk verhogen en een belangrijk voordeel kunnen betekenen in de te verwachten heropleving van de gevechten rond de "Servische" gebieden in Kroatië.

Servië/Montenegro

Volgens een recent persbericht onderhandelt de Indische regering met "Joegoslavië" over leverantie van militair materieel. Het zou gaan om vuurleidingssystemen voor tanks en om munitie. De contracten zouden reeds zijn ondertekend ten tijde van de voormalige Joegoslavische Federatie. India zou enkele miljoenen US dollar als aanbetaling hebben overgemaakt, maar de levering van het materieel zou zijn doorkruist door de oorlog. De Indiase regering ontkent echter dat zij het handelsembargo tegen "Joegoslavië" wil doorkruisen. Opmerkelijk is overigens dat een deel van de vuurleidingssystemen voor de oorlog werd gefabriceerd in Banja Luka, de hoofdstad van het door Serviërs beheerste deel van Bosnië-Herzegovina.

Uit een recente NAVO-rapportage blijkt dat de negatieve tendensen in vrijwel alle sectoren van de "Joegoslavische" economie zich voortzetten. Uitzonderingen vormen echter de landbouw- en energieproductie. De oogst van dit seizoen is ruim voldoende om in de binnenlandse behoefte te voorzien, zodat, indien het distributiesysteem adequaat functioneert, de komende winter geen hongersnood dreigt. De aardgas- en -olieproductie groeiden, onder meer doordat nieuwe velden (deels in oost-Kroatië) in exploitatie zijn genomen. Er zal weliswaar vooral in de steden sprake blijven van brandstofschaarste, maar essentiële diensten zullen ook de komende maanden grotendeels gehandhaafd kunnen worden.

Anderzijds zijn de reële lonen van de "Joegoslavische" bevolking dermate gedaald, dat grootschalige sociale onrust op relatief korte termijn tot de mogelijkheden gaat behoren. Dit dwingt de regering tot maatregelen, zoals het eerder gemelde, onlangs door federaal premier Kontic gepresenteerde crisispro-

gramma. Volgens de betreffende NAVO-studie is de kans dat dit programma succes zal hebben, overigens uitermate klein.

De buurlanden van "Joegoslavië" wijzen er in internationale fora op dat zij aanzienlijke verliezen lijden door de sancties. De berekeningen die zij presenteren zijn echter volgens NAVO-schattingen meestal veel te hoog. Daarbij speelt een rol dat deze overdreven hoge verliescijfers ook dienen als basis voor verzoeken aan het Westen tot financiële compensatie voor de geleden schade en als argument tegenover de eigen bevolking om de binnenlandse economische problemen te verklaren.

De betreffende regeringen melden in totaal zo'n 12-13 miljard US dollar schade te hebben geleden. Volgens NAVO-berekeningen ligt de schade op een veel lager niveau, te weten 2 à 3 miljard dollar. Zo zullen de werkelijke verliezen als gevolg van de economische sancties tegen "Joegoslavië" eind 1993 zijn opgelopen tot ±6 miljoen US dollar voor Albanië, 200-400 miljoen voor Hongarije, ongeveer 500 miljoen voor Macedonië, 600-900 miljoen voor Bulgarije en 700-1100 miljoen voor Roemenië. Ter illustratie: de Roemeense autoriteiten schatten de schade van de sancties alleen in 1992 al op 7 miljard US dollar. De officiële Bulgaarse verliescijfers liggen ook veel hoger, namelijk op 2-2,6 miljard dollar (Macedonië: 1,8 miljard dollar).

Opmerkelijk is overigens dat de betreffende studie concludeert dat de economische crisis in "Joegoslavië" vrijwel geen invloed zal hebben op de militaire operaties van de Bosnische Serviërs, die voornamelijk over toereikende voorraden lijken te beschikken. De sancties hebben wel geleid tot een aanzienlijke verscherping van de zich reeds voordien aftekenende economische crisis in Servië. Zij zullen echter niet toereikend zijn om het uiteindelijke doel, te weten de stopzetting van de Servische agressie in Bosnië-Herzegovina, te bewerkstelligen.

Volgens Bulgaarse persberichten hebben onlangs Servische functionarissen Macedonië bezocht en daarbij gedreigd de Macedonische industrie te zullen "wurgen", tenzij het land zich aan het internationale embargo tegen "Joegoslavië" blijft onttrekken. Vast staat dat Macedonië, dat economisch sterk op Servië georiënteerd is, zware schade ondervindt door het verbod op handel met het noordelijke buurland en dat de controle op de naleving van het embargo in dat land te wensen overlaat. Hoewel de melding niet bevestigd kan worden, is Macedonië derhalve wel kwetsbaar voor Servische economische druk.

Conclusie/voorzicht

Er is voornamelijk geen reden om aan te nemen dat de onderhandelingen in Genève over de politieke toekomst van Bosnië-Herzegovina op korte termijn tot een voor alle partijen aanvaardbaar resultaat zullen leiden. Naar verwachting zullen onder invloed van de voortdurende politieke impasse de gevechten weer opleven. Met name moet erop worden gerekend dat de Serviërs zullen proberen hun positie in het noordoosten van de republiek te verstevigen.

Ook in Kroatië blijft sprake van een gespannen situatie, met name rond UNPA-zuid. Een verheviging van de gevechten rond die UNPA is op korte termijn te verwachten. De betrekkingen tussen de Kroatische autoriteiten en UNPROFOR verslechteren, met name omdat eerstgenoemden ontevreden blijven over wat zij beschouwen als een gebrek aan pogingen van de VN-vredesmacht om het Kroatische gezag in de "Servische" gebieden te herstellen. Tegen deze achtergrond behoren gevallen van individueel geweld tegen leden van UNPROFOR tot de mogelijkheden. Zoals bekend heeft Kroatië gezinspeeld op opzegging van het mandaat van UNPROFOR per eind september als de VN hun opstelling niet ingrijpend veranderen.

~~_____~~

Uit recente NAVO-berekeningen blijkt dat de economische neergang in "Joegoslavië" vooralsnog zal voortduren. Hoewel de voedsel- en brandstofproductie groeit, neemt ook de sociale onrust aanzienlijk toe. Er zijn echter geen redenen om aan te nemen dat dit het militaire optreden van de Bosnische Serviërs aanzienlijk zal beperken. De schade die de buurlanden ondervinden als gevolg van de sancties tegen "Joegoslavië" is volgens een recente NAVO-studie in verreweg de meeste gevallen veel geringer dan door de regeringen van deze landen wordt beweerd.